

Asia: VN/18003/2022

Lausuntopyyntö Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lainsäädännön uudistamista koskevasta taustamuistiosta

Itsenäinen julkisoikeudellinen laitos (taustamuistio kohta 2.1.1)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

SAK näkee Työterveyslaitoksen itsenäisenä julkisoikeudellisena laitoksena myös tulevaisuudessa. Tämä organisaatiomalli on ollut onnistunut valinta, eikä sitä pidä muuttaa. Työterveyslaitoksen yhteiskunnallinen rooli on laaja, ja SAK esittää seuraavaan hallitusohjelmaan asetettavaksi kolmikantainen työryhmä selvittämään Työterveyslaitosta ohjaavan lainsäädännön uudistamistyötä

Tehtävät (taustamuistio kohta 2.1.2)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

Voitte miettiä kohtaa esim. näiden kysymysten kautta: Mikä on TTL:n olemassaolon perusta? Ovatko TTL:n nykyiset tehtävät ajan tasalla? Puuttuuko TTL:n tehtävistä jotakin, mitä? Miten täsmentäisitte TTL:n nykyisiä tehtäviä?

SAK esittää Työterveyslaitoksen strategisen fokuksen ”varmistaa työhyvinvoinnin, työturvallisuuden ja työkykyisyyden säilyttäminen ja kehittyminen suomalaisessa työelämässä sekä kilpailukyyn ja työllisyysasteen parantuminen” kirjaamista lainsäädäntöön, jotta tehtävän tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus tulisi selkeästi ilmi perustuslain edellyttämällä tavalla.

Lisäksi SAK katsoo, että jatkotyöryhmässä on erityisesti painotettava työterveyshuollon ja työsuojelutoiminnan kehittämistä sekä koko henkilöstön osallistamisen lisäämistä. Samalla on luotava tilaa uusille keinoille tukea ihmisiä ja työpaikkoja työn murroksessa sekä vahvistaa työkykyä ja mahdollisuutta osallistua työhön.

Lopuksi SAK esittää, että lakiin kirjattaisiin selkeästi ja riittävästi täsmentäen Työterveyslaitoksen toiminnan jakautuminen kahteen kategoriaan:

1. valtionosuuteen oikeuttava toiminta
2. liiketoiminta.

Rekisterit ja tiedonhallinta (taustamuistio kohta 2.1.3)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

Voitte miettiä kohtaa esim. näiden kysymysten kautta: Tarvitaanko ja miltä osin tietosuoja ja tiedonhallintaa koskevaa erityissääntelyä? Puuttuuko nykyisestä laista jotain tietosuojaan, tiedonhallintaan tai esimerkiksi tiedonsaantioikeuksiin liittyvää sääntelyä?

Työterveyshuollon toimintatietojen osalta SAK pitää hyvänä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen hoitoilmoitusrekisterin (Avohilmo) tietojen sujuvaa ja saumatonta hyödyntämistä Työterveyslaitoksessa. Tämä tarvitaan varsinkin osana työterveyshuollon vaikuttavuuden valtakunnallista kehittämistä. SAK esittää sen selvittämistä, miten Työterveyslaitoksen tietovarantotarpeet voitaisiin laajemmin kuvata osana Työterveyslaitoslakia ja yhdistää lakiin sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä. Tällöin myös Työterveyslaitoksessa tehty tietovarantojen kehittämiseen liittyvä työ ja jatkokehityssuunnitelmat kannattaa tarkastella jatkovalmistelussa. Samalla kannattaa tutkia tietorekistereiden painopisteen laajentamista perinteisistä työelämäriskeistä ja altistumistilanteista, jotka kattavat hyvin perinteisen maatalous- ja teollisen toiminnan, sisältämään myös asiantuntija- ja tietotyötä, joissa henkinen jaksaminen ja mielenterveys korostuvat

Rahoitus ja talous (taustamuistio kohta 2.1.4)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

Voitte miettiä kohtaa esim. näiden kysymysten kautta: Onko rahoitusta, taloutta tai valtionosuutta koskevissa nykyisissä säännöksissä muutostarpeita, mitä? Puuttuuko niistä jotakin olennaista, mitä?

SAK painottaa taustamuistiossa esitettyä huomiota, että vuoden 2019 jälkeen Työterveyslaitoksessa on tehty useita kilpailuneutraaliteettilainsäädännön edellyttämiä muutoksia. SAK pitää näitä toimenpiteitä riittävinä. Samalla SAK katsoo, että konkurssilainsäädännön vaikutus Työterveyslaitokseen on huomioitava jatkotyöryhmytyössä. Työterveyslaitoksen rahoituksen osalta SAK korostaa ennakoitavuutta ja valtionosuutta ohjaavan rahoituskehiksen sekä valtionosuuden käyttökohteiden tarkempaa kirjaamista lakiin. Kun katsoo työelämään tällä hetkellä kohdistuvia kehittämispaineita, on tärkeää mahdollistaa Työterveyslaitoksen pitkäjänteinen toiminta.

Erikoislääkärikoulutus (taustamuistio kohta 2.1.5)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

Työterveyslääkärien erikoislääkärikoulutus on Suomen työterveyshuoltojärjestelmän kannalta keskeinen tehtävä. Siihen osallistuvat Työterveyslaitoksen lisäksi yliopistolliset keskussairaalat, jotka määrittelevät koulutusohjelman tarkemman sisällön. SAK pitää tärkeänä, että erikoislääkärikoulutuksen rahoitus saadaan kestäväälle ja pitkäjänteiselle pohjalle. On tärkeää pitää mielessä, että työterveyslääkäreiden osaaminen ja riittävyys on kriittinen tekijä työterveyshuoltojärjestelmän vaikuttavuudessa. Tällä hetkellä vallitsevan erikoislääkärivajeen korjaaminen on vielä kesken ja vähintään nykyisen mukaista koulutus- ja rahoitusvolyymia tarvitaan vielä pitkään.

Hallinto (taustamuistio kohta 2.1.6)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

Voitte miettiä kohtaa esim. sitä kautta, onko hallintoa koskevissa säännöksissä jotain puutteita ja jos on, mitä ne ovat?

SAK painottaa, että Työterveyslaitoksen organisointi itsenäiseksi julkisoikeudelliseksi laitokseksi, jolla on kolmikantainen hallinto, on ollut hyvä päätös. Tämä on toimivin malli myös tulevaisuudessa.

Valtiontuki- ja kilpailulainsäädäntö (taustamuistio kohta 2.2)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

Voitte miettiä kohtaa esim. näiden kysymysten kautta: Ovatko valtiontuki- ja kilpailuoikeudelliset riskit esitetty riittävästi? Onko muita seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon arvioitaessa Työterveyslaitoksen asemaa ja toimintaa valtiontuki- ja kilpailusääntelyn kannalta? Mitkä ratkaisut todennäköisimmin/parhaiten poistaisi tai minimoisi valtiontukiin ja kilpailuneutraaliteettiin liittyvät riskit, miksi? Mitkä ovat eri vaihtoehtojen vaikutukset ja mihin tulisi erityisesti kiinnittää huomiota niitä arvioitaessa?

SAK:n näkee, että valtionosuuden virheellisen käytön mahdollisuuteen liittyvät kilpailuoikeudelliset riskit on poistettu vuoden 2019 jälkeisillä kehittämistoimenpiteillä. Tehdyt ratkaisut eivät kuitenkaan täysin poissulje liiketoiminnan konkurssiriskiin liittyviä kysymyksiä. Tätä yksityiskohtaa voidaan käsitellä jatkotyöryhmässä. SAK toteaa, että Työterveyslaitoksen maksullisten, markkinaehtoisten palveluliiketoimintojen mahdollinen yhtiöittäminen avaa myös uusia näkökulmia tarkastella SGEI-kysymystä. Tätä asiaa voidaan selvittää osana ehdotettavaa työryhmää. Lähtökohtaisesti SAK ei kuitenkaan pidä mahdollista liiketoimintojen yhtiöittämistä tarpeellisenä eikä tavoiteltavana.

Organisaatiomallin valinnasta: selvityksiä, esimerkkejä ja suosituksia (taustamuistio kohta 3)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

SAK painottaa sitä, että Työterveyslaitoksen tutkimus ja asiantuntemus on tarkoitettu hyödyttämään suomalaista työelämää. Tässä tehtävässä Työterveyslaitos on onnistunut hyvin. Näitä palveluja, tutkimusta, koulutusta ja viestintää suomalainen työelämä ja työpaikat tarvitsevat myös tulevaisuudessa. Organisaatiomallimuutoksia harkitessa on tärkeää varmistaa, ettei vaaranneta tätä laitoksen perustehtävää.

SAK pitää siis nykyistä mallia toimivana ja kilpailulainsäädännön mukaisena.

Jos sinänsä pienehköä yksityiskohtaa, eli konkurssilainsäädäntökysymystä ei onnistuta muuten ratkaisemaan, SAK kannattaa seuraavaa vaihtoehtoa:

”Työterveyslaitos jatkaisi toimintaansa itsenäisenä julkisoikeudellisena laitoksena, mutta sen kaupallinen liiketoiminta siirrettäisiin hoidetavaksi erillisessä laitoksen omistamassa osakeyhtiössä tai osakeyhtiöissä.”

SAK näkee kolmikantaisen hallinnon Työterveyslaitoksen voimavarana. Mikäli organisaatiomallissa tapahtuisi muutoksia, SAK pitää kaikissa tilanteissa tärkeänä yhtiön (tai yhtiöiden) ohjausta kolmikantaisesti ja kolmikantaisuuden jatkumista myös Työterveyslaitoksen johtokunnassa.

Organisaatiomallivalintapäätöksen osalta SAK korostaa huolellisen suunnittelun merkitystä sekä yhteisen tilannekuvan säilyttämistä. Samalla on myös tärkeää taata Työterveyslaitoksen

henkilöstölle aktiivinen osallisuus mahdollisen muutoksen suunnittelussa. Toimintojen häiriötön jatkuminen on varmistettava mikäli muutoksia tehtäisiin.

Nykytilan arviointi ja alustavat tavoitteet (taustamuistio kohta 4)

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

SAK yhtyy näkemykseen täyttää perustuslain 80 §:ssä säädetty vaatimukset Työterveyslaitosta koskevan lainsäädännön osalta. Taustamuistion alustavat tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia. Ne antavat hyvän pohjan jatkoselvitystyölle.

Valtiontuen ja kilpailuneutraliteetin osalta SAK katsoo, että Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa (11/2019) mainitut puutteet on jo korjattu osana Työterveyslaitoksen rullaavaa johtamista

Muuta

Voitte kirjoittaa lausuntoanne alla olevaan tekstikenttään

Tässä osiossa voitte kommentoida aihetta yleisesti tai kiinnittää huomiota seikkoihin, joita taustamuistiossa tai tässä lausuntopyynnössä ei ole käsitelty mutta jotka olisi mielestänne syytä ottaa huomioon mahdollisessa lainsäädäntöhankkeessa.

SAK kiittää lausuntopyynnöstä koskien ”Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lainsäädännön uudistaminen” -taustamuistiota.

Työterveyslaitosta koskevassa lainsäädännössä on päivitystarpeita. Lakia ja asetusta voisi yksinkertaistaa siten, että nykyiset kolmikantaiset toimintamallit säilyvät.

Kuvaus Työterveyslaitoksen tehtävän tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta täyttää perustuslain vaatimukset. Työterveyslaitoksen toiminnan jakautuminen valtiosuuteen oikeuttavaan toimintaan sekä liiketoimintaan on selkeästi kuvattu.

Laki ja asetus Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta luotiin 1970-luvun lopussa. Niitä on sen jälkeen tarkennettu useaan otteeseen, minkä tuloksena kokonaisuudesta on muodostunut osin pirstaleinen.

Työn murroksen, ilmastokriisin sekä Suomea ravistelevan työvoimapulan keskellä on Työterveyslaitoksen perustehtävä työn ja terveyden tutkijana sekä kehittäjänä poikkeuksellisen tärkeä. Suomalainen työelämä on kohdannut 2020-luvun epävarmuuden keskellä. Meidän on kehitettävä työtä ja työelämää, jotta kilpailukykyinen ja hyvinvoiva työelämä säilyy hyvinvointivaltion keskiössä ja voimavarana.

Työterveyslaitoksessa on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehty viime vuosina paljon työtä taustamuistiossa kuvattujen ongelmien ratkaisemiseksi. SAK näkee, että nämä muutokset ovat riittäviä. Seuraavaksi ne tulee arvioida suhteessa lainsäädännön uudistamisvaateisiin. Samalla arvioimme, että lainsäädännön uudistamisessa kannattaa edetä harkiten ja pienin askelin. Tämä on tärkeää, jotta Työterveyslaitoksen momentti työelämän kehittämisessä säilyy vahvana.

Tärkeimpänä jatkotoimenpiteenä esitämme, että seuraavaan hallitusohjelmaan kirjataan esitys kolmikantaisen työryhmän asettamisesta valmistelemaan tarkempi esitys uudeksi Työterveyslaitosta ohjaavaksi lainsäädännöksi.

Latvatalo Eveliina

SAK ry - Työehdot-osasto asiantuntijalääkäri Riitta Työläjärvi